

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ข้าวมีความสำคัญต่อมนุษย์และสัตว์มาก ประชากรมากกว่าครึ่งโลกบริโภคข้าวเป็นอาหารหลักโดยเฉพาะชนชาวเอเชีย ดังนั้นข้าวจึงปลูกมากในเอเชียและใช้บริโภคในเอเชียประมาณ 90% ข้าวที่ปลูกสำหรับบริโภคทั่วโลกมี 2 ชนิด จำนวนมากกว่า 120,000 พันธุ์ คือ ข้าวปลูกเอเชีย (*Oryza Sativa* Linn) และข้าวปลูกแอฟริกา (*Oryza Glaberrima* Steud) จากหลักฐานร่องรอยข้าวเปลือกหรือแกลบที่ฝังอยู่ในหลุมฝังศพหรือในอิฐสันนิษฐานได้ว่าการปลูกข้าวมาแล้วมากกว่า 5,500 ปี และแหล่งปลูกข้าวที่พบว่ามีอายุเก่าแก่ที่สุดคือที่โนนนกทา อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ข้าวจึงมาความสำคัญต่อชีวิตคนไทยมานานมากกว่า 5,500 ปี จึงอาจกล่าวได้ว่าข้าวคือชีวิตของคนไทยและจากการที่ข้าวอยู่คู่ชีวิตคนไทยมาตลอด มีความผูกพันกับคนไทย จึงเป็นสาเหตุให้เกิดตำนานวัฒนธรรมข้าวและประเพณีต่างๆ เกี่ยวกับข้าว ทั้งที่มีความเกี่ยวข้องกับข้าวโดยตรง และได้จากการสะสมประสบการณ์ ความรู้และภูมิปัญญาชาวบ้านผสมผสานกัน ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอด ความสุขกาย สุขใจ (สงกรานต์ จิตรกร. 2544 : 14-18)

ข้าวยังเป็นทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่มีส่วนสำคัญยิ่งในการกำหนดพฤติกรรมมนุษย์ ในฐานะที่เป็นพืชอาหารประเภทหนึ่งจนข้าวเป็นบ่อเกิดลักษณะต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและเป็นพื้นฐานรองรับให้สิ่งเหล่านี้วิวัฒนาการมาสู่ปัจจุบัน พิธีกรรมเกี่ยวกับข้าวและการทำนาเป็นปฏิบัติการ (Holding) ประการหนึ่งของมนุษย์ที่มีต่อข้าว ซึ่งแสดงให้เห็นวิวัฒนาการทางพฤติกรรมของมนุษย์ในส่วนที่เกี่ยวกับการแสวงหาอาหารเพื่อความอยู่รอดของชีวิตและความสงบสุขของสังคม ซึ่งสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกับวิวัฒนาการของโลกและสรรพสิ่งในโลก กล่าวคือ ปฏิบัติการระหว่างมนุษย์กับข้าวเริ่มเกิดจากพฤติกรรมการแสวงหาอาหารในเชิงเดี่ยว มาสู่พฤติกรรมการแสวงหาอาหารในเชิงซ้อน คือ จากการเก็บรวบรวมข้าวป่าเป็นอาหารมาสู่การปลูกข้าวแบบไร่เลื่อนลอย การปลูกข้าวแบบนาหว่าน การปลูกข้าวแบบนาดำ และการปลูกข้าวหลายครั้งในรอบปี โดยเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป อย่างเป็นระเบียบตามกฎเกณฑ์ของวิวัฒนาการในลักษณะการรวมตัวขึ้นเบื้องต้น ซึ่งเริ่มเกิดขึ้นมาตั้งแต่ยุคการเก็บรวบรวมข้าวป่า จากนั้นจึงแบ่งแยกในท่ามกลาง ซึ่งเริ่มปรากฏตั้งแต่ยุคการปลูกข้าวแบบนาหว่าน จนกระทั่งการปลูกข้าวแบบนาดำ สุดท้ายจึงมีการกำหนดหรือนิยัดขึ้นเพื่อวิวัฒนาการสู่ระดับสูงต่อไป ซึ่งกล่าวได้ว่ายุคการปลูกข้าวหลายครั้ง ในรอบปีที่ปรากฏขึ้นหลังการปฏิวัติเขียว

ในประเทศตะวันตกและเห็นได้ชัดในประเทศไทย หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา เป็นยุคแห่งการกำหนดหรือนิยติพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าวและการทำนาอย่างกว้างขวาง ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในกระบวนการเกี่ยวกับข้าวและการทำนาจึงได้เกิดความเชื่อค่านิยม ทักษะคติใหม่ อันส่งผลให้เกิดพฤติกรรมใหม่ วิธีการใหม่ ข้าวพันธุ์ใหม่ เทคโนโลยีใหม่ ซึ่งมีประสิทธิภาพมีความคล่องตัว มีความสะดวกรวดเร็วแตกต่างไปจากเดิม สิ่งเหล่านี้กำลังแพร่ขยายไปอย่างกว้างขวางและเกิดเป็นวัฒนธรรมข้าวใหม่ขึ้น (เอี่ยม ทองดี. 2541 : 113-114)

สำหรับคนไทย วิถีชีวิตผูกพันอยู่กับข้าวมาแต่โบราณ ข้าวเป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค์เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เลือดเนื้อของคนไทยมาแต่โบราณ พิธีกรรมเกี่ยวกับข้าวและการทำนา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพื้นฐานดังกล่าวจึงมีความสำคัญยิ่งต่อคนไทย กล่าวคือ พิธีกรรมเกี่ยวกับข้าวและการทำนาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตคนไทยหรือวัฒนธรรมไทย หรือวัฒนธรรมข้าวที่มนุษย์สร้างขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นหลักให้เกิดความมั่นคงในการดำเนินชีวิต เพื่อความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหาร เพื่อความเป็นสวัสดิมงคลตลอดถึงความอยู่เย็นเป็นสุขของคนและสิ่งที่เกี่ยวข้อง พิธีกรรมเกี่ยวกับข้าวและการทำนาเป็นปฏิบัติการ ประการหนึ่งในการสร้างความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งมีชีวิตอื่นๆ เพื่อให้เกิดสภาวะเหมาะสมทางนิเวศวิทยา (Ecological niches) เพื่อให้การอยู่ร่วมกันของธรรมชาติดังกล่าวนี้ (รวมทั้งมนุษย์) มีสันติสุข มีแต่ผู้ให้และผู้รับ ไม่มีนายไม่มีทาส พิธีกรรมเกี่ยวกับข้าวและการทำนาเป็นเครื่องปลดปล่อยจิตวิญญาณจากพันธนาการต่าง ๆ อันได้แก่ ความกลัว ความชั่วร้าย ความโหดร้าย ความเจ็บป่วย ความทุกข์ทรมาน ความเศร้าโศก สู่ความเป็นอิสระภาพ เสรีภาพ ภราดรภาพ สันติสุข ความร่าเริง ความมั่นคง ความกล้าหาญ ความสุขสบายของชีวิตชาวนา พิธีกรรมเกี่ยวกับข้าวและการทำนาเป็นสัญลักษณ์แสดงวิวัฒนาการทางด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมส่วนหนึ่งยุคหนึ่งของมนุษยชาติ ซึ่งเป็นหลักฐานให้ศึกษาค้นคว้ากระบวนการต่าง ๆ ทางพฤติกรรมกรรม แสวงหาอาหารและส่วนหนึ่งของเรื่องราวความเป็นมาของมนุษย์ที่สำคัญยิ่ง (เอี่ยม ทองดี. 2537 : 22-23)

คนไทยยังมีความเชื่ออีกว่าข้าวเป็นพืชที่ศักดิ์สิทธิ์มาแต่ไหนแต่ไร เช่น ก่อนจะลงมือปลูกข้าวชาวนาก็จะทำพิธีบวงสรวง ขอบมา ขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และจะมีพิธีกรรมต่าง ๆ สอดแทรกอยู่ในทุกขั้นตอนของการทำนาไปจนกระทั่งเก็บเกี่ยวก็จะมีพิธีเฉลิมฉลอง แต่ในปัจจุบันข้าวกำลังถูกทำให้หมดความศักดิ์สิทธิ์ลง ทั้งนี้เนื่องมาจากสภาพแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น พิธีกรรมที่เกี่ยวกับข้าวเกิดขึ้นได้ เพราะการปลูกข้าวต้องอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก จึงต้องปลูกข้าวตามฤดูกาล ดังนั้น พิธีกรรมจึงเกิดขึ้นตามดินฟ้าอากาศ ปัจจุบันเมื่อมีระบบเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามา มีคลองชลประทาน ทำให้สามารถปลูกข้าวนาปรังได้ เพราะฉะนั้นคนจะเกี่ยวข้าวเมื่อใด ทำขวัญ

ข้าวเมื่อใด ใครอยากทำก็ทำไป หรือว่าใครจะเอาข้าวเข้ายุ้งเมื่อใด หรือว่าจะนวดเมื่อใดเป็นเรื่องที่ต่างคนต่างทำไม่ใช่เรื่องของชุมชนของกลุ่มอีกแล้ว ประเพณีเกี่ยวกับข้าวคงจะต้องสูญไปในที่สุด โดยเฉพาะพิธีกรรมที่เป็นเรื่องของชุมชน เพราะต่อไปนี่คนจะไม่เชื่อพระยาแถม คนจะไม่เชื่อว่านางแมวจะทำให้ฝนตกได้ เพราะฉะนั้น พิธีกรรมที่เกี่ยวกับชุมชนคงจะหายไป ในที่สุด จะเหลือก็คงเป็นเรื่องของการท่องเที่ยวเพื่อเอาใจนักท่องเที่ยว ความคิดต่าง ๆ เปลี่ยน สังคมเปลี่ยน ระบบการทำงานเปลี่ยน พิธีกรรมเกี่ยวกับข้าวและจริยธรรมต่าง ๆ ที่เคยมีคุณค่ามีความหมายต่อชุมชนชาวนา คงจะสูญสลายไปในที่สุด (สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล. 2551 : ออนไลน์)

วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชาวนาไทยภาคกลาง ต้องเผชิญหน้ากับกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงจากการผลิตเพื่อยังชีพสู่การผลิตเพื่อการส่งออก นับตั้งแต่ประเทศไทยลงนามในสนธิสัญญาบาวริงปี พ.ศ. 2398 ในรัชกาลที่ 4 จวบจนปัจจุบันพื้นที่ภาคกลางถูกกำหนดให้เป็นเขตการผลิตข้าวคุณภาพดีเพื่อการส่งออก โดยเป็นพื้นที่การปลูกข้าวนาปรัง 16 จังหวัดในเขตชลประทานและมีสภาพพื้นที่ที่เหมาะสม ได้แก่ จังหวัดนครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก กำแพงเพชร ชัยนาท สิงห์บุรี ลพบุรี สระบุรี อ่างทอง อยุธยา ปทุมธานี ฉะเชิงเทรา นครปฐม ราชบุรี สุพรรณบุรี และนครนายก เพราะฉะนั้นเมื่อชาวนาสามารถควบคุมปัจจัยทางธรรมชาติที่ส่งผลต่อการปลูกข้าว ทั้งในเรื่องของ ดิน น้ำ พันธุ์ข้าว ศัตรูพืช รวมทั้งเทคโนโลยีใหม่ที่เอื้อต่อการทำนาได้มากกว่าปีละหนึ่งครั้ง กิจกรรมในชีวิตทางวัฒนธรรมของชาวนาภาคกลางจึงไม่สัมพันธ์กับพิธีกรรมแบบดั้งเดิมเสียทั้งหมด พิธีกรรมเกี่ยวกับข้าวยังยึดถือปฏิบัติอยู่ในครอบครัวบางครอบครัว และชุมชนบางแห่ง โดยบางชุมชนได้ปรับประยุกต์พิธีกรรมข้าวเพื่อเป็นสื่อในการเชื่อมความสัมพันธ์ในชุมชน (เขาวนุช เวศร์ภาดา และคณะ. 2541 : 54)

ตำบลชานนาเป็นตำบลที่มีพื้นที่และมีจำนวนประชากรมากที่สุดของอำเภอเสนา ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการทำนาเป็นหลัก และมีวัฒนธรรมข้าวอันยาวนานมาแต่ครั้งอดีตกาล ปัจจุบันพื้นที่ของตำบลชานนามีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมข้าวอย่างเห็นได้ชัด คือหลังจากที่มีการขุดคลองसान และลำรางส่งน้ำ เกษตรกรก็เริ่มเปลี่ยนจากการทำนาหว่านเป็นการทำนาปรัง ทำให้วัฒนธรรมข้าวดั้งเดิมเริ่มที่จะเปลี่ยนไป และต่อมามีโรงงานอุตสาหกรรมได้มาตั้งในพื้นที่ตำบลข้างเคียง แรงงานในภาคเกษตร โดยเฉพาะแรงงานที่เป็นวัยหนุ่มสาวได้เข้าไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก ทำให้แรงงานในภาคเกษตรเกิดการขาดแคลน แรงงานที่เหลือส่วนใหญ่เป็นแรงงานสูงอายุ จึงจำเป็นต้องนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการทำนาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน มีความรวดเร็ว ทุนแรง ทำงานได้มาก อดีตชาวนาทำนาปีละครั้งแต่ปัจจุบันทำปีละสองถึงสามครั้ง จึงทำให้วิถีชีวิตของชาวนาเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม รวมทั้ง

วัฒนธรรมข้าวที่เคยมีมาในอดีตได้เปลี่ยนแปลงไปด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมข้าวของเกษตรกรตำบลชานนา อำเภอสอง จังหวัดแพร่หรือยูรยา ทั้งอดีตและปัจจุบัน รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขที่ทำให้วัฒนธรรมข้าวเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการเสนอแนะเชิงนโยบาย ในการดำรงรักษาวัฒนธรรมข้าว อันเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย และเป็นผลผลิตทางภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทย และเพื่อนำไปใช้ในการฟื้นฟู อนุรักษ์ และสืบสานวัฒนธรรมข้าวที่ดั่งเดิมของตำบลชานนาสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงและเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมข้าวของเกษตรกรตำบลชานนา จากอดีตถึงปัจจุบัน ด้านการผลิต ด้านการบริโภค ด้านการแลกเปลี่ยนผลผลิต ด้านคติความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับข้าวและการทำนา

ขอบเขตการวิจัย

1. หน่วยในการวิเคราะห์

เกษตรกรที่ประกอบอาชีพการทำนาในพื้นที่ตำบลชานนา อำเภอสอง จังหวัดแพร่หรือยูรยา

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยคัดเลือกจากผู้ที่มีประสบการณ์การทำนาแบบดั้งเดิม และมีความสามารถที่จะถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับการทำนาในแบบดั้งเดิม ผู้นำชุมชน เกษตรกรอาวุโส เกษตรกรรุ่นใหม่

3. ขอบเขต ช่วงเวลาที่ศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมข้าวของเกษตรกรตำบลชานนา อำเภอสอง จังหวัดแพร่หรือยูรยา ครั้งนี้ โดยผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตของช่วงเวลาที่ทำการศึกษาดังตั้งตั้งแต่ พ.ศ.2525 ถึงปัจจุบัน ทั้งนี้เนื่องจาก ปี พ.ศ.2525 เป็นปีที่รัฐบาลนำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 มาใช้เป็นนโยบายในการบริหารประเทศ โดยเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ในด้านการเกษตรแต่ก่อนเป็นการผลิตเพื่อยังชีพ แต่หลังจากนำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 มาใช้เป็นนโยบายในการบริหารประเทศ การทำการเกษตรจึงเป็นการผลิตเพื่อการค้า ผลิตพืชเชิงเดี่ยว จึงทำให้วิถีชีวิตของเกษตรกรเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม รวมทั้งวัฒนธรรมข้าวของเกษตรกรตำบลชานนาเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดขอบเขตของช่วงเวลาในการศึกษา ครั้งนี้ตั้งแต่ พ.ศ.2525 จนถึงปัจจุบัน โดย

ถือว่าวัฒนธรรมข้าวของเกษตรกรตำบลชานาที่เป็นอยู่ก่อนปี พ.ศ.2525 เป็นวัฒนธรรมข้าวในอดีต และตั้งแต่ พ.ศ. 2525 จนถึงปัจจุบัน เป็นวัฒนธรรมข้าวของเกษตรกรตำบลชานาในปัจจุบัน

4. ตัวแปรที่ศึกษา

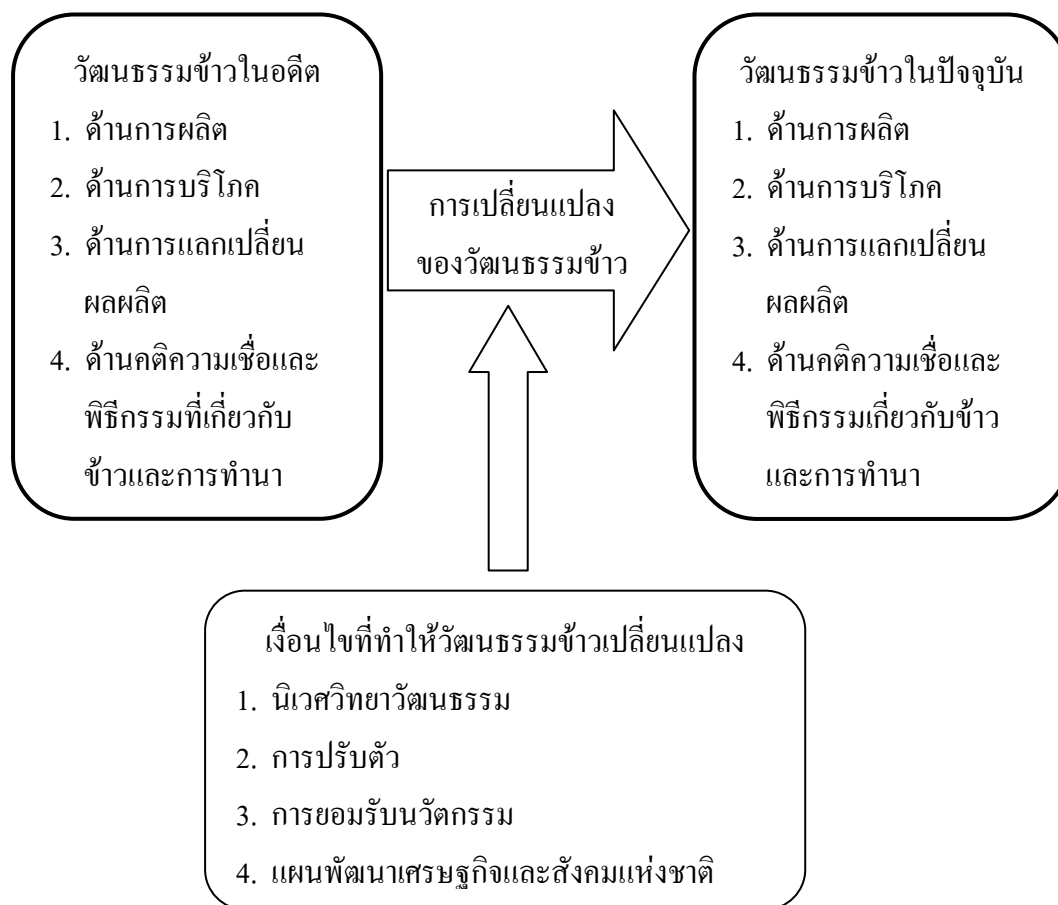
4.1 วัฒนธรรมข้าวของเกษตรกรตำบลชานาในอดีต ด้านการผลิต ด้านการบริโภค ด้านการแลกเปลี่ยนผลผลิต ด้านคติความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับข้าวและการทำนา

4.2 วัฒนธรรมข้าวของเกษตรกรตำบลชานาในปัจจุบัน ด้านการผลิต ด้านการบริโภค ด้านการแลกเปลี่ยนผลผลิต ด้านคติความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับข้าวและการทำนา

4.3 เงื่อนไขที่ทำให้วัฒนธรรมข้าวของเกษตรกรตำบลชานาเปลี่ยนแปลง

5. กรอบความคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมข้าวของเกษตรกรตำบลชานา อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบข่ายเนื้อหาของประเด็นการวิจัยเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิต ด้านการบริโภค ด้านการแลกเปลี่ยนผลผลิต ด้านคติความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับข้าวและการทำนา โดยศึกษาในประเด็นเดียวกันทั้งอดีตและปัจจุบันและได้กำหนดกรอบที่เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมข้าวของเกษตรกรตำบลชานา ได้แก่ แนวคิดเรื่องนิเวศวิทยาวัฒนธรรม แนวคิดเรื่องการปรับตัว แนวคิดเรื่องการยอมรับนวัตกรรมและเรื่องของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ผู้ศึกษาจึงได้กำหนดกรอบความคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดและตัวแปรที่ศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. วัฒนธรรมข้าว หมายถึง การผลิตข้าว การบริโภคข้าว การแลกเปลี่ยนผลผลิตข้าว คติความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับข้าวและการทำนา ของเกษตรกรตำบลชานนา อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมข้าว หมายถึง ความแตกต่างที่เกิดขึ้นของการผลิตข้าว การบริโภคข้าว การแลกเปลี่ยนผลผลิตข้าว คติความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับข้าวและการทำนา ของเกษตรกรตำบลชานนา อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในอดีตและในปัจจุบัน
3. วัฒนธรรมข้าวในอดีต หมายถึง การผลิตข้าว การบริโภคข้าว การแลกเปลี่ยนผลผลิตข้าว คติความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับข้าวและการทำนา ของเกษตรกรตำบลชานนา อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ก่อนการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525)

4. วัฒนธรรมข้าวในปัจจุบัน หมายถึง การผลิตข้าว การบริโภคข้าว การแลกเปลี่ยนผลผลิตข้าว คติความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องข้าวและการทำนา ของเกษตรกรตำบลชานนา อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 จนถึงปัจจุบัน

5. วัฒนธรรมข้าวด้านการผลิต หมายถึง ปัจจัยการผลิต ได้แก่ พื้นที่ที่ใช้ในการทำนา แรงงาน เงินทุน เครื่องมือ พันธุ์ข้าว กระบวนการผลิตข้าว ได้แก่ การเตรียมดิน การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การจัดการผลผลิตของเกษตรกรตำบลชานนา อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

6. วัฒนธรรมข้าวด้านการบริโภค หมายถึง รูปแบบกระบวนการนำข้าวมาบริโภค การทำอาหาร การรับประทานอาหาร และรูปแบบกระบวนการทำอาหารคาวหวานตามฤดูกาลที่ประกอบจากข้าว ของเกษตรกรตำบลชานนา อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

7. วัฒนธรรมข้าวด้านการแลกเปลี่ยนผลผลิต หมายถึง รูปแบบการแลกเปลี่ยนผลผลิต มูลค่าการแลกเปลี่ยนผลผลิต สถานที่แลกเปลี่ยนผลผลิต ของเกษตรกรตำบลชานนา อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

8. วัฒนธรรมข้าวด้านคติความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าวและการทำนา หมายถึง คติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับข้าวและการทำนา พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับข้าวและการทำนา ของเกษตรกรตำบลชานนา อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่

9. เงื่อนไขที่ทำให้วัฒนธรรมข้าวเปลี่ยนแปลง หมายถึง ปัจจัยที่เป็นสาเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมข้าวของเกษตรกรตำบลชานนา อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

9.1 นิเวศวิทยาวัฒนธรรม หมายถึง วิธีชีวิตของเกษตรกรตำบลชานนา อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่เปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพแวดล้อม

9.2 การปรับตัว หมายถึง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิธีการ รูปแบบ การผลิตข้าว การบริโภคข้าว การแลกเปลี่ยนผลผลิตข้าว คติความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องข้าวและการทำนา ของเกษตรกรตำบลชานนา อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

9.3 การยอมรับนวัตกรรม หมายถึง การนำเครื่องมือเครื่องใช้ปัจจัย ในการผลิตข้าว ที่เป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการทำนา ของเกษตรกรตำบลชานนา อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

9.4 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หมายถึง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ถึงฉบับที่ 10

10. ตำบลชานนา อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หมายถึง ตำบลหนึ่งที่ใช้เป็นหน่วยในการศึกษา ซึ่งอยู่ในอำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

11. เกษตรกรตำบลชายนา อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หมายถึง ประชากรที่ประกอบอาชีพการทำนาในตำบลชายนา อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เข้าใจถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมข้าวแนวโน้มนสภาพปัญหาที่ชาวนาต้องเผชิญและการปรับตัวของเกษตรกรต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป
2. สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้เพื่อการวางแผนนโยบายและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของเกษตรกร
3. สามารถใช้เป็นแนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของเกษตรกร